बर्फात टिकून राहणे

लेखन: जिंजर वॅड्सवर्थ

फोटो: क्रेग ऑअरबॅक

मराठी: अश्विनी बर्वे

ट्रकी गँगसाठी - झोई, कॉलिन, जस्टिन, स्टेसी आणि मार्क - जे अशा ठिकाणी राहतात जिथे नेहमी बर्फ पडतो.
- जी.डब्ल्यू.

माझा भाऊ

आणि सिएरा नेवाडामधील त्यांच्या बालपणासाठी.

- सी.एस.ओ.

बर्फात टिकून राहणे

लेखन: जिंजर वॅड्सवर्थ

फोटो: क्रेग ऑअरबॅक

मराठी: अश्विनी बर्वे

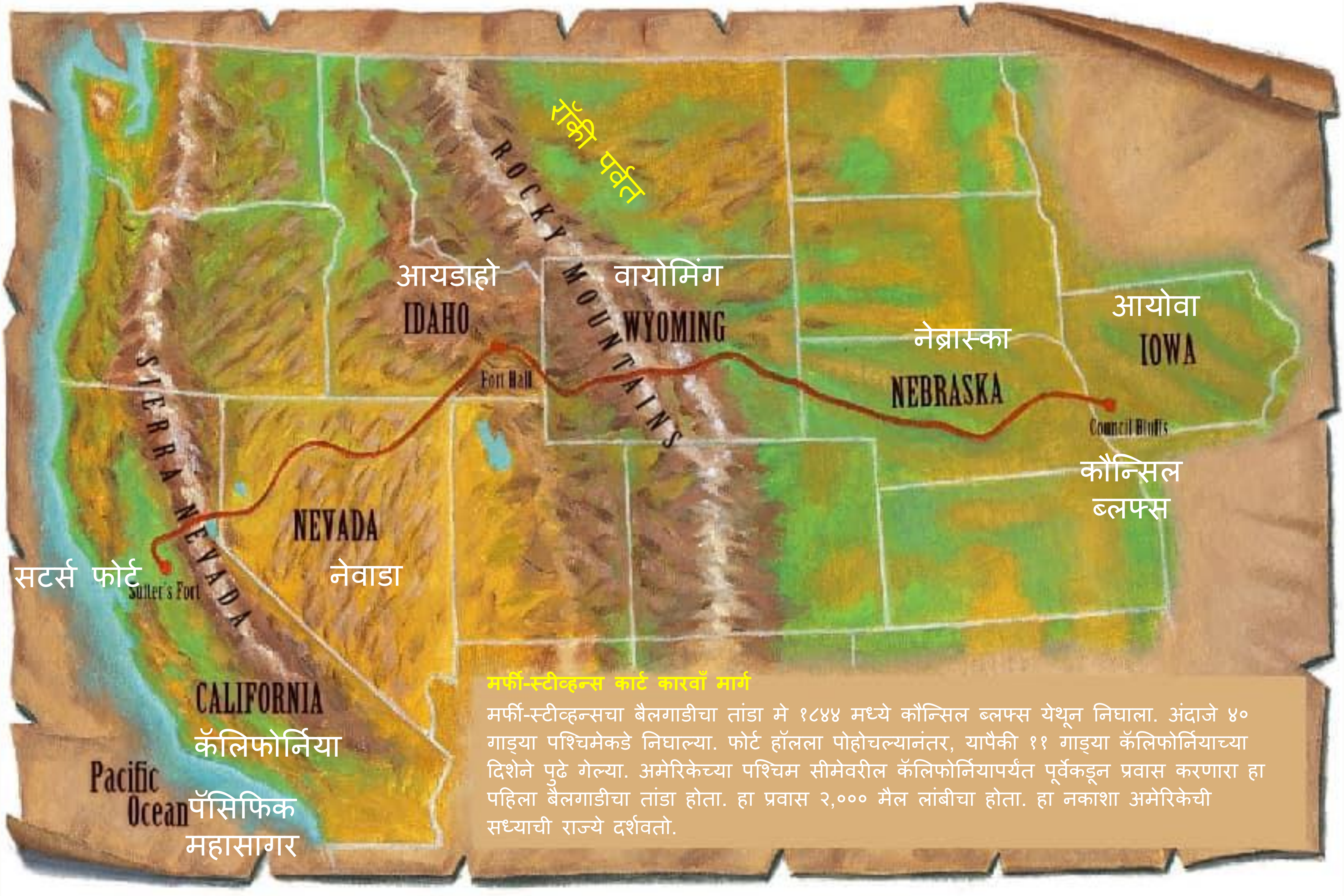

मर्फी-स्टीव्हन्स कार्ट कारवाँ मार्ग

मर्फी-स्टीव्हन्सचा बैलगाडीचा तांडा मे १८४४ मध्ये कौन्सिल ब्लफ्स येथून निघाला. अंदाजे ४० गाड्या पश्चिमेकडे निघाल्या. फोर्ट हॉलला पोहोचल्यानंतर, यापैकी ११ गाड्या कॅलिफोर्नियाच्या दिशेने पुढे गेल्या. अमेरिकेच्या पश्चिम सीमेवरील कॅलिफोर्नियापर्यंत पूर्वेकडून प्रवास करणारा हा पहिला बैलगाडीचा तांडा होता. हा प्रवास २,००० मैल लांबीचा होता. हा नकाशा अमेरिकेची सध्याची राज्ये दर्शवतो.

साहसाच्या शोधात
१८४४

मोझेस शॅलेनबर्गर १७ वर्षांचा होता.

आणि साहसासाठी तयार होता.

त्याची बहीण एलिझाबेथ आणि तिचा नवरा

कॅलिफोर्नियामध्ये स्थायिक होणार होते.

मोझेस त्यांच्यासोबत जात होता.

गाड्यांच्या ताफ्यासह ते

पश्चिमेकडे जात होते.

ते नक्कीच रोमांचक असणार होतं.

मे महिन्यातील त्यांनी

आयोवा प्रदेश सोडला.

त्यांनी कुरणे ओलांडली.

मोझेस ते बैल हाकत होता.

जे त्याच्या बहिणीची गाडी ओढत होते.

तो आणि त्याचे मित्र जोसेफ आणि ॲलन यांनी

म्हशी आणि हरणांची शिकार करण्यात मदत करत.

ते रात्री बैलांचे रक्षण करण्याची पाळीदेखील घेत असत.

ऑक्टोबर महिन्यात, मोझेसने आतापर्यंत पाहिलेल्या सर्वात उंच पर्वतांकडे पाहिले. बैलगाड्यांचा ताफा सहा महिन्यांत २,००० मैलांचा प्रवास करून आला होता.

बर्फ पडत होता. ते स्थलांतरित थंडीने गारठले होते आणि ओले झाले होते. त्यांच्याकडे पुरवठा कमी होता. त्यांच्या थकलेल्या बैलांना खायला गवताची गरज होती, नाहीतर ते मेले असते.

पर्वतांच्या पश्चिम बाजूला एक मोठी, उबदार दरी होती. ती १०० मैल दूर होती.हिवाळा सुरू होण्यापूर्वी, त्या स्थलांतरितांना कॅलिफोर्नियाच्या त्या भागात पोहोचायचे होते.

मोझेसने डोंगरांमधून मार्ग शोधायला मदत केली. तो मार्ग एका गाडीसाठी आणि बैलांच्या जोडीसाठी पुरेसा रुंद असायला हवा होता. पण त्या स्थलांतरितांना खिंड सापडली नाही. बैल मरू लागले. मोझेसने सहा गाड्या रिकाम्या करायला मदत केली.त्या स्थलांतरितांनी साखळ्या आणि दोऱ्यांच्या साहाय्याने त्या गाड्या खडकांच्या भिंतींवरून वर ओढल्या. त्यांनी बैलांना डोंगराच्या अरुंद वाटांवरून वर नेले. आणखी बर्फवृष्टी झाली.

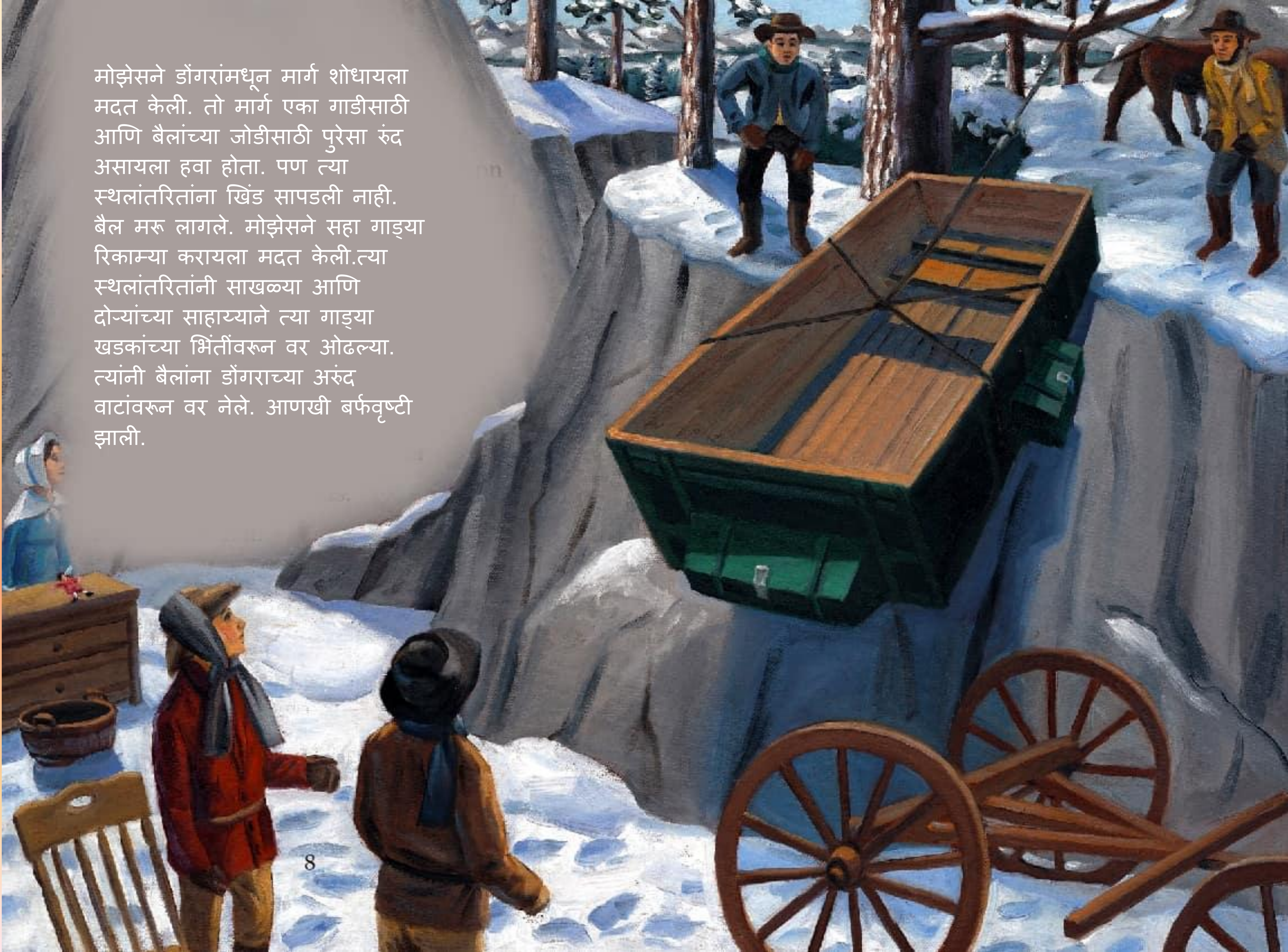

एक गट सटरच्या किल्ल्याकडे निघाला. त्यांना आपले बहुतेक सामान मागे सोडावे लागले. सटरच्या किल्ल्यावर पोहोचल्यावर ते मदत परत पाठवणार होते. दुसरा गट घोड्यावरून पुढे गेला. एलिझाबेथ त्यांच्यात सामील झाली.

मोझेसने आपल्या बहिणीला मिठी मारली. निरोप घेणे कठीण होते. मोझेस आणि त्याचे मित्र, जोसेफ आणि ॲलन, मागे राहिले. ते सामानाचे रक्षण करणार होते. त्यांनी एक लाकडी झोपडी बांधली आणि सर्व काही आत ठेवले.

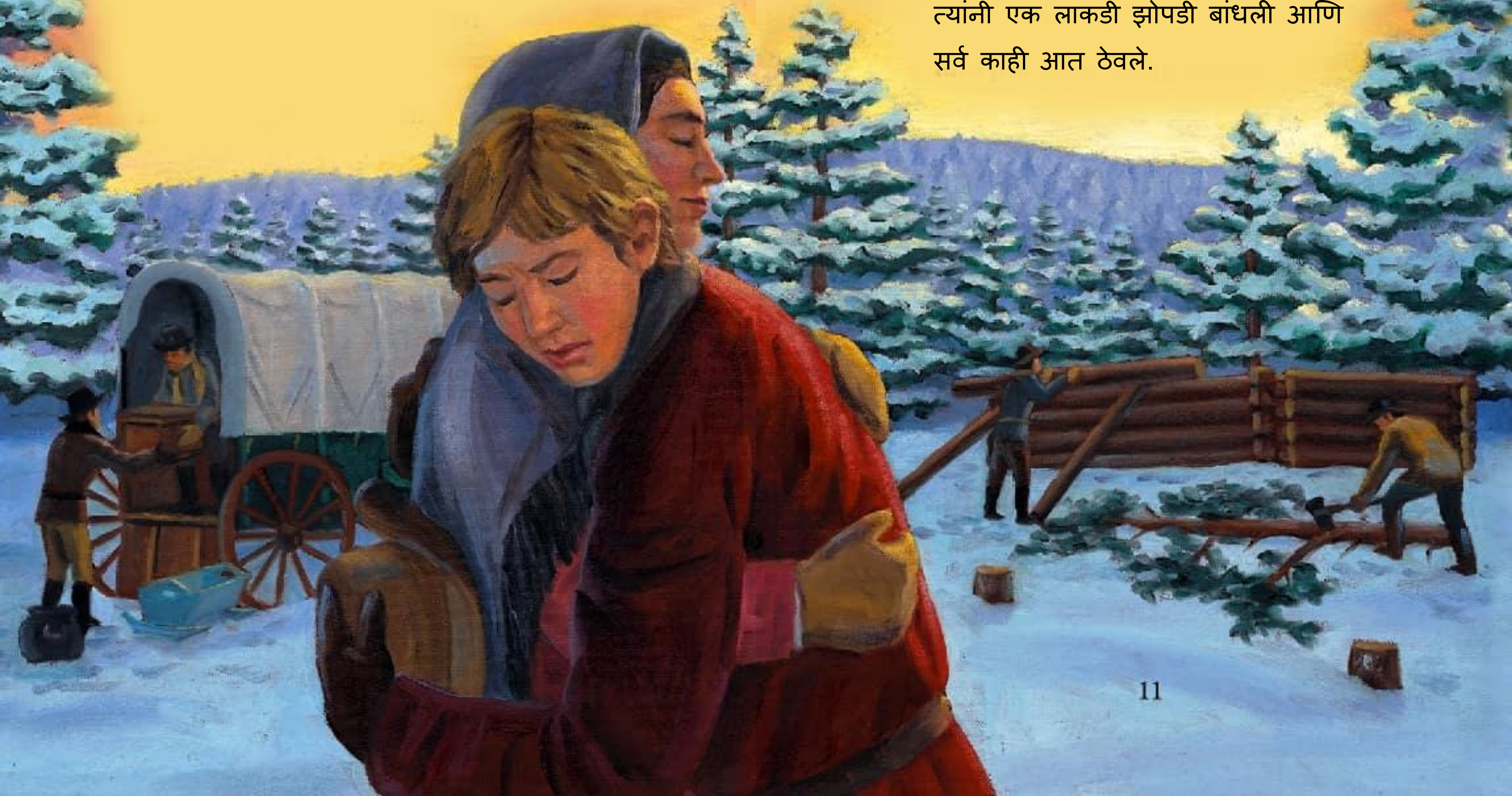

डोळे दिपवणाऱ्या पांढऱ्याशुभ्र बर्फाने सर्व काही झाकले होते, अगदी गाड्यासुद्धा.

मोझेस आणि त्याच्या मित्रांनी शिकार करण्याचा प्रयत्न केला.

पण काही वन्य प्राणी बर्फाखालील गुहांमध्ये शीतनिद्रेत होते.

तर काही हिवाळ्यासाठी दुसरीकडे स्थलांतरित झाले होते.

तिन्ही मित्रांनी ठरवले
ते भुकेने मरण्यापूर्वी
आपण पायी डोंगर ओलांडू.
ते आता मदतीची वाट पाहू शकत नव्हते.
त्यांनी पटकन बर्फावर चालण्याचे बूट बनवले.
आणि उरलेले सुकवलेले मांस त्यांनी सोबत घेतले.
अन्नाच्या नावाखाली त्यांच्याकडे एवढेच उरले होते.

सुटका

नोव्हेंबर १८४४

अखेरमोझेस, जोसेफ आणि ॲलन दुसऱ्या दिवशी सकाळी निघाले.

मऊ बर्फातून चालणे खूप कठीण होते!मोझेसचे पाय दुखत होते.त्याचे बर्फातील बूट पायात नीट बसत नव्हते.

लवकरच त्याचे स्नायू वेदनेने आखडले.

पण तो थांबू शकत नव्हता.

आपल्या मित्रांप्रमाणेच, मोझेसलाही त्या बर्फातून सुटका करून घेण्याची तीव्र इच्छा होती.

त्यांना सुरक्षित ठिकाणी पोहोचायचेच होते!

पुढे उंच खडकांच्या भिंती होत्या आणि सर्वत्र खोलवर बर्फ साचला होता.

कसेही करून मोझेसला त्या भिंती चढायच्याच होत्या.

एक कावळा उडून गेला आणि मोझेसला पंख असावेत असे वाटले.

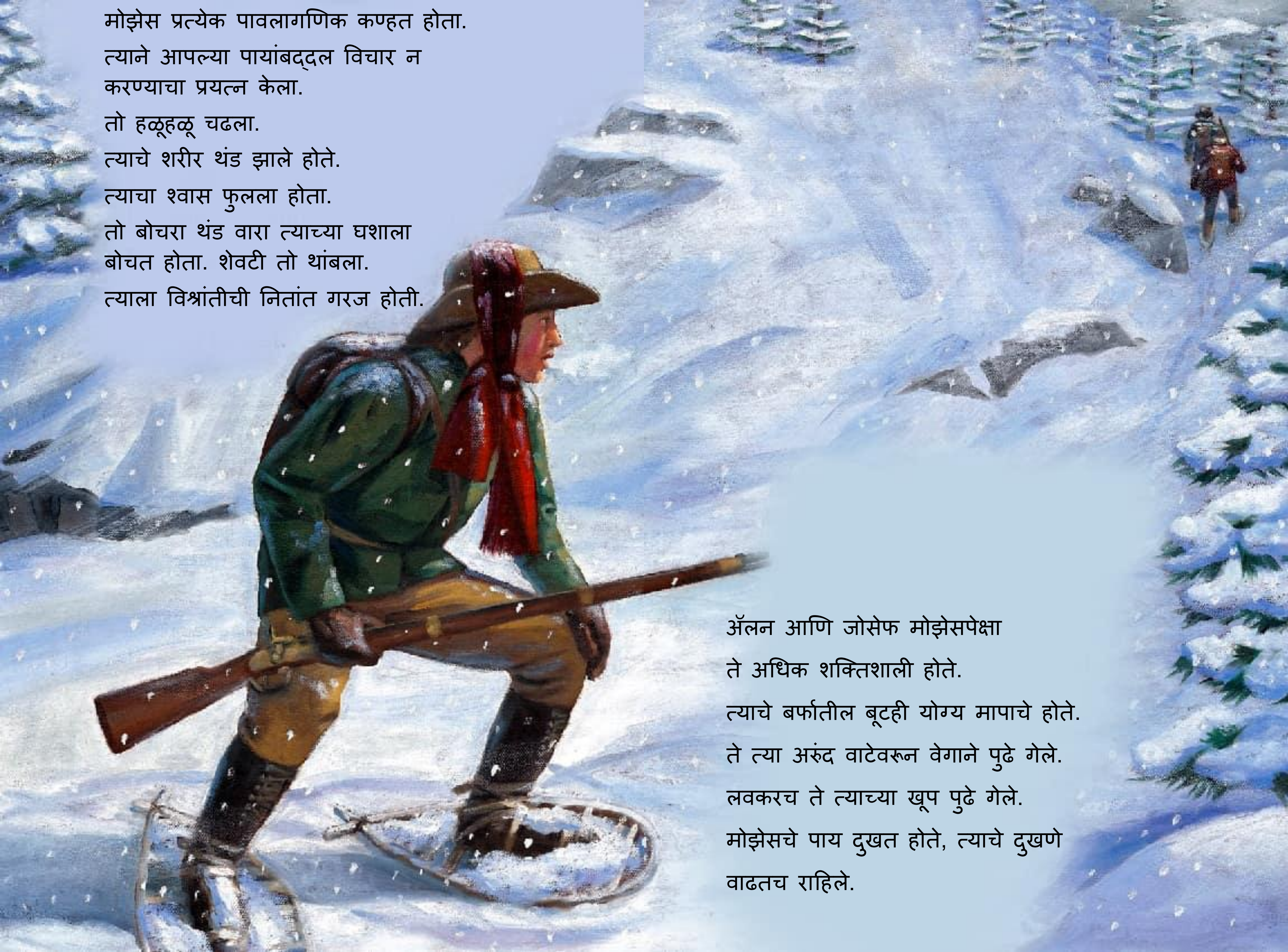

मोझेस प्रत्येक पावलागणिक कण्हत होता.

त्याने आपल्या पायांबद्दल विचार न
करण्याचा प्रयत्न केला.

तो हळूहळू चढला.

त्याचे शरीर थंड झाले होते.

त्याचा श्वास फुलला होता.

तो बोचरा थंड वारा त्याच्या घशाला
बोचत होता. शेवटी तो थांबला.

त्याला विश्रांतीची नितांत गरज होती.

ॲलन आणि जोसेफ मोझेसपेक्षा

ते अधिक शक्तिशाली होते.

त्याचे बर्फातील बूटही योग्य मापाचे होते.

ते त्या अरुंद वाटेवरून वेगाने पुढे गेले.

लवकरच ते त्याच्या खूप पुढे गेले.

मोझेसचे पाय दुखत होते, त्याचे दुखणे

वाढतच राहिले.

त्या रात्री, त्यांनी बर्फात मुक्काम केला.

शेकोटी पेटवूनही त्यांना प्रचंड थंडी वाजत होती.

सकाळी, मोझेसचे शरीर आखडले होते.

ॲलनने त्याला उभे राहायला मदत केली.

तीव्र वेदना मोझेसच्या पायांमधून तळपायांपर्यंत पसरल्या.

जर ॲलन आणि जोसेफला मोझेसची वाट पाहिली असती, तर ते सटरच्या किल्ल्यापर्यंत पोहोचू शकणार नाहीत.

मोझेसकडे एकच पर्याय होता.

त्याने आपले ओझे पाठीवर बांधले.त्याने आपली रायफल उचलली.

त्या तिन्ही मित्रांनी हस्तांदोलन केले.

आणि मोझेस मागे वळला.

मोझेसने मागे वळून पाहिले नाही.

हे करणे फार अवघड गेले असते.

त्याला पाठीवरची पिशवी जड वाटू लागली.

आणि तुझं हृदयसुद्धा.

टप्प्याटप्प्याने,

तो त्याच्या स्नोशूंनी उमटवलेल्या पाऊलखुणांचा मागोवा घेत परत फिरू लागला.

त्याचे पाय दुखत होते.

वेदनेमुळे त्याच्या डोळ्यांतून अश्रू वाहत होते.

अंधार पडण्याच्या थोड्या वेळापूर्वी

मोझेस झोपडीपर्यंत पोहोचला.

कॅबिन आतून थंड आणि अंधारी होती.

त्याने शेकोटी पेटवली.

आणि गाढ झोपेत गेला.

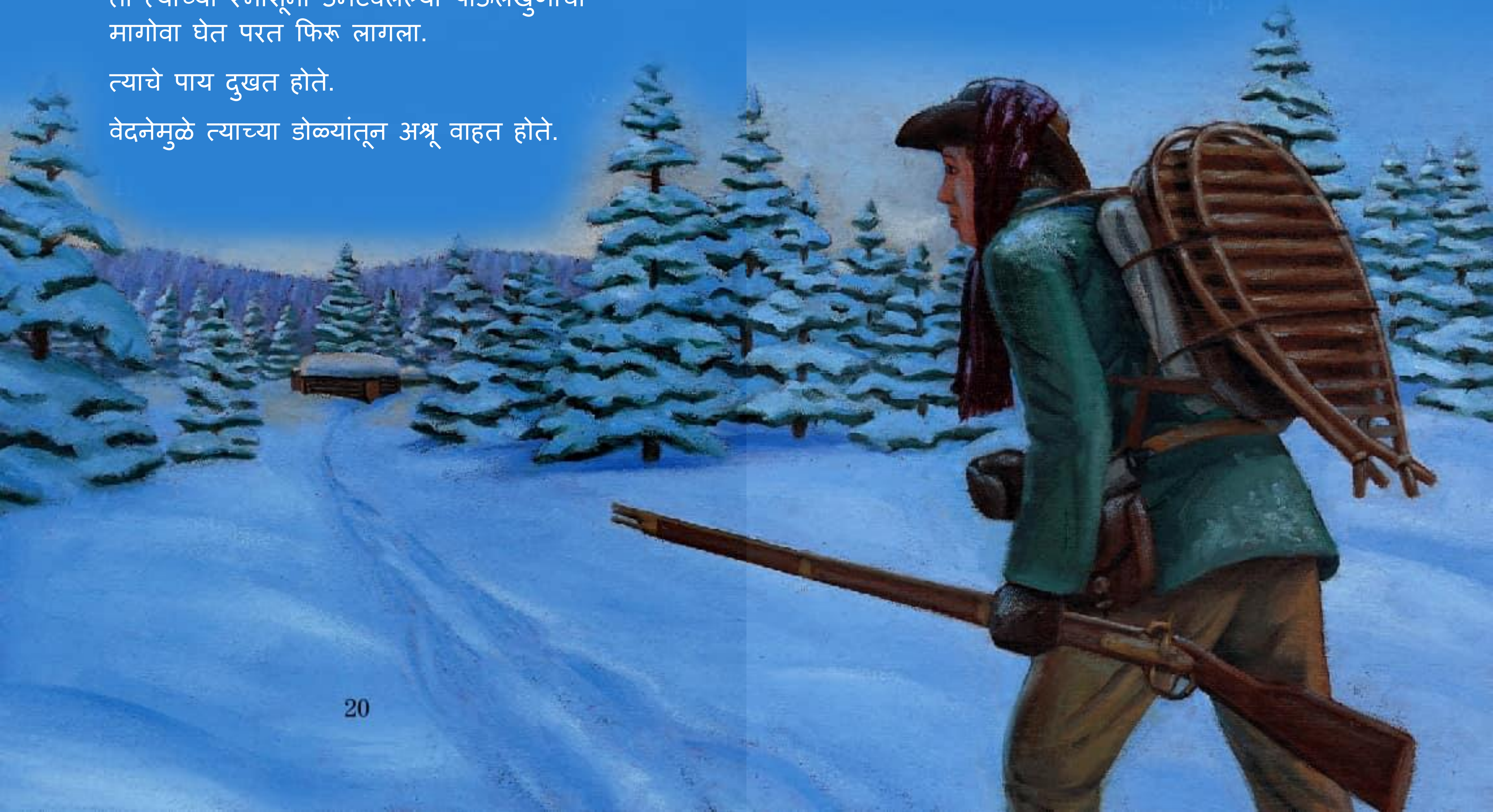

अगदी एकटा

दुसऱ्या दिवशी, मोझेसने झोपडीतील प्रत्येक वस्तू तपासली. तिथे घोंगड्या, एक कुऱ्हाड आणि थोडी कॉफी होती. त्याला काही प्राणी पकडण्याचे सापळे सापडले. एका खोक्यात कापड, भांडी, वर्तमानपत्रे आणि पुस्तके होती.मोझेसने त्याचे झाकण बंद केले. जगण्यासाठी त्याला अन्नाची गरज होती, कवितांच्या पुस्तकांची नाही.

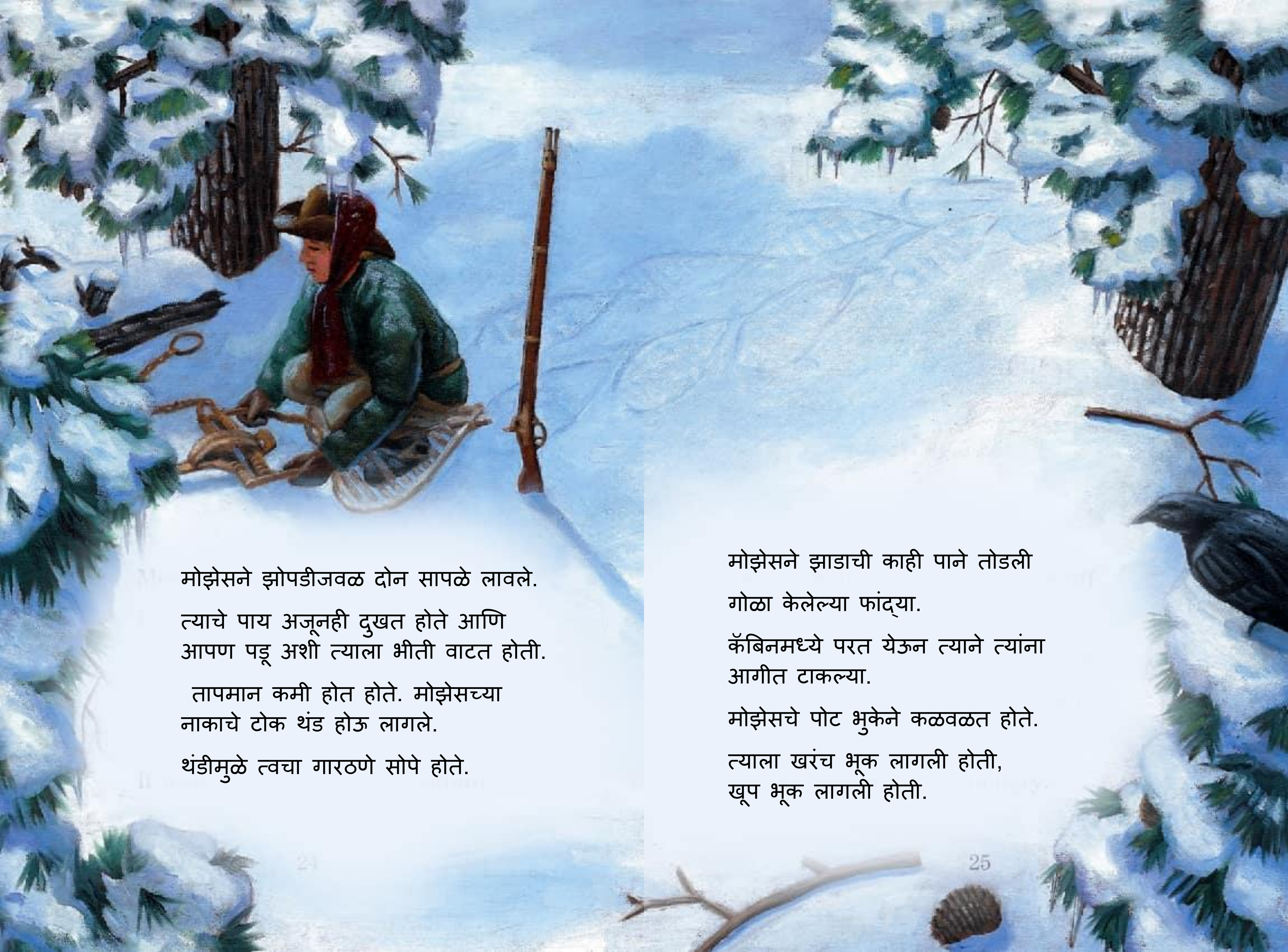

मोझेसने झोपडीजवळ दोन सापळे लावले.

त्याचे पाय अजूनही दुखत होते आणि
आपण पडू अशी त्याला भीती वाटत होती.

तापमान कमी होत होते. मोझेसच्या
नाकाचे टोक थंड होऊ लागले.

थंडीमुळे त्वचा गारठणे सोपे होते.

मोझेसने झाडाची काही पाने तोडली

गोळा केलेल्या फांद्या.

कॅबिनमध्ये परत येऊन त्याने त्यांना
आगीत टाकल्या.

मोझेसचे पोट भुकेने कळवळत होते.

त्याला खरंच भूक लागली होती,
खूप भूक लागली होती.

शेवटी, मोझेसने एका सापळ्यात एक म्हातारा, कृश कोल्हा पकडला.

त्याने आपल्या सुरीने त्या कोल्ह्याची कातडी सोलून काढली.

त्याने ते मांस भाजले.

त्याचा वास खूप छान येत होता. पण त्याची चव भयंकर होती.

मोझेसला मळमळू लागले.

कदाचित कोल्ह्याचे मांस हळूहळू शिजवले तर बरे होईल.

म्हणून मोझेसने ते एका पातेल्यात उकळले.

तरीही त्याची चव वाईटच होती. मोझेसने मनाला असे समजावले की ते कोवळ्या म्हशीचे मांस आहे. त्याने ते आणखी खाल्ले,

अगदी हळूहळू.

यानंतर मोझेस दोन कोल्ह्यांना पकडण्यात यशस्वी झाला.
त्याने कोल्हा शिजवून खाल्ला.
त्याला कोल्ह्याचे मांस स्वादिष्ट वाटले.
मोझेसला अजूनही भूक होती.
पण टिकून राहण्यासाठी त्याला हुशार असणेही आवश्यक होते.
म्हणून त्याने एका कोल्ह्याचे मांस वाचवले.
त्याने दुसऱ्या दिवशी अर्धा कोल्हा खाल्ला.
आणि उरलेला अर्धा भाग दुसऱ्या दिवशी संपवला.

मोझेस दररोज पर्वतांकडे बघत असे.
‘मला वाटते की जेव्हा माझी शक्ती परत येईल,
तेव्हा मी पश्चिमेकडे जाईल.” असा विचार त्याने केला.
या वेळी तो अपयशी होणार नाही.
पण प्रवास सुरू करण्यापूर्वी, त्याने
सर्वप्रथम खाद्यपदार्थांची गरज होती.
दुसरे म्हणजे, तो वादळांच्या ऐन मध्यभागी होता.
अधिक कालावधीची गरज होती.

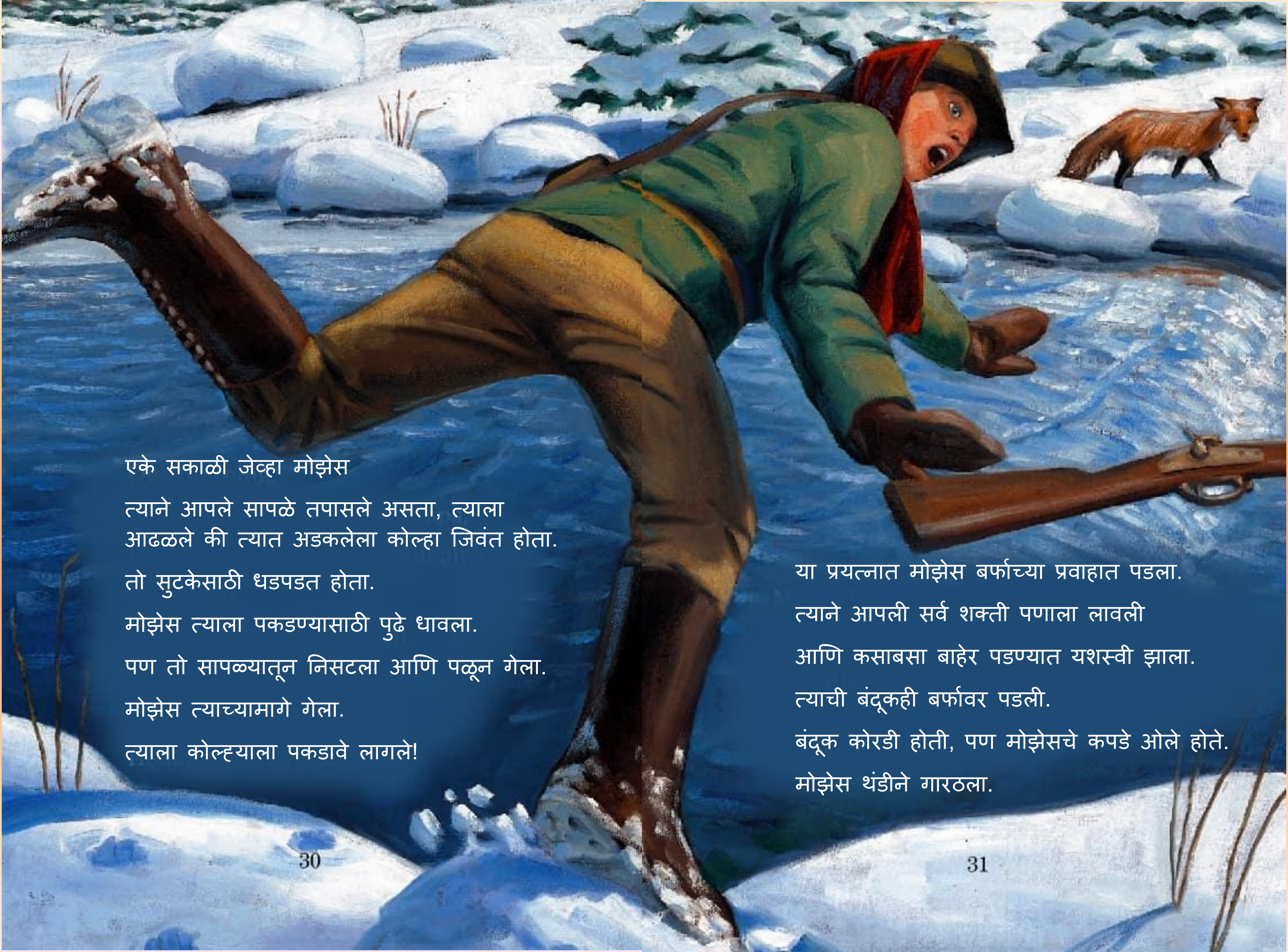

एके सकाळी जेव्हा मोझेस

त्याने आपले सापळे तपासले असता, त्याला आढळले की त्यात अडकलेला कोल्हा जिवंत होता.

तो सुटकेसाठी धडपडत होता.

मोझेस त्याला पकडण्यासाठी पुढे धावला.

पण तो सापळ्यातून निसटला आणि पळून गेला.

मोझेस त्याच्यामागे गेला.

त्याला कोल्ह्याला पकडावे लागले!

या प्रयत्नात मोझेस बर्फाच्या प्रवाहात पडला.

त्याने आपली सर्व शक्ती पणाला लावली

आणि कसाबसा बाहेर पडण्यात यशस्वी झाला.

त्याची बंदूकही बर्फावर पडली.

बंदूक कोरडी होती, पण मोझेसचे कपडे ओले होते.

मोझेस थंडीने गारठला.

तो पटकन झोपडीमध्ये गेला आणि
त्याने आपले कपडे काढले.
मोझेसने घोंगडी अंगाभोवती
गुंडाळून स्वतःला ऊब दिली.
त्याने कॉफीचा घोट घेतला.
शेवटी त्याचे दात वाजणे थांबले.
तो जिवंत राहिला हे त्याचे नशीब.

वारा कित्येक दिवस घोंगावत होता.
आणि बर्फवृष्टी सुरूच होती.
बर्फाने झोपडी जवळजवळ झाकून टाकली होती.
तो पूर्णपणे एकटा होता.
तो भुकेला आणि घाबरलेला होता.
कदाचित त्याने त्याच्या बहिणीच्या नावाने
एक पत्र लिहून ठेवावे असे त्याला वाटले.
जर वसंतात तिला त्याची फक्त हाडेच मिळाली तर?

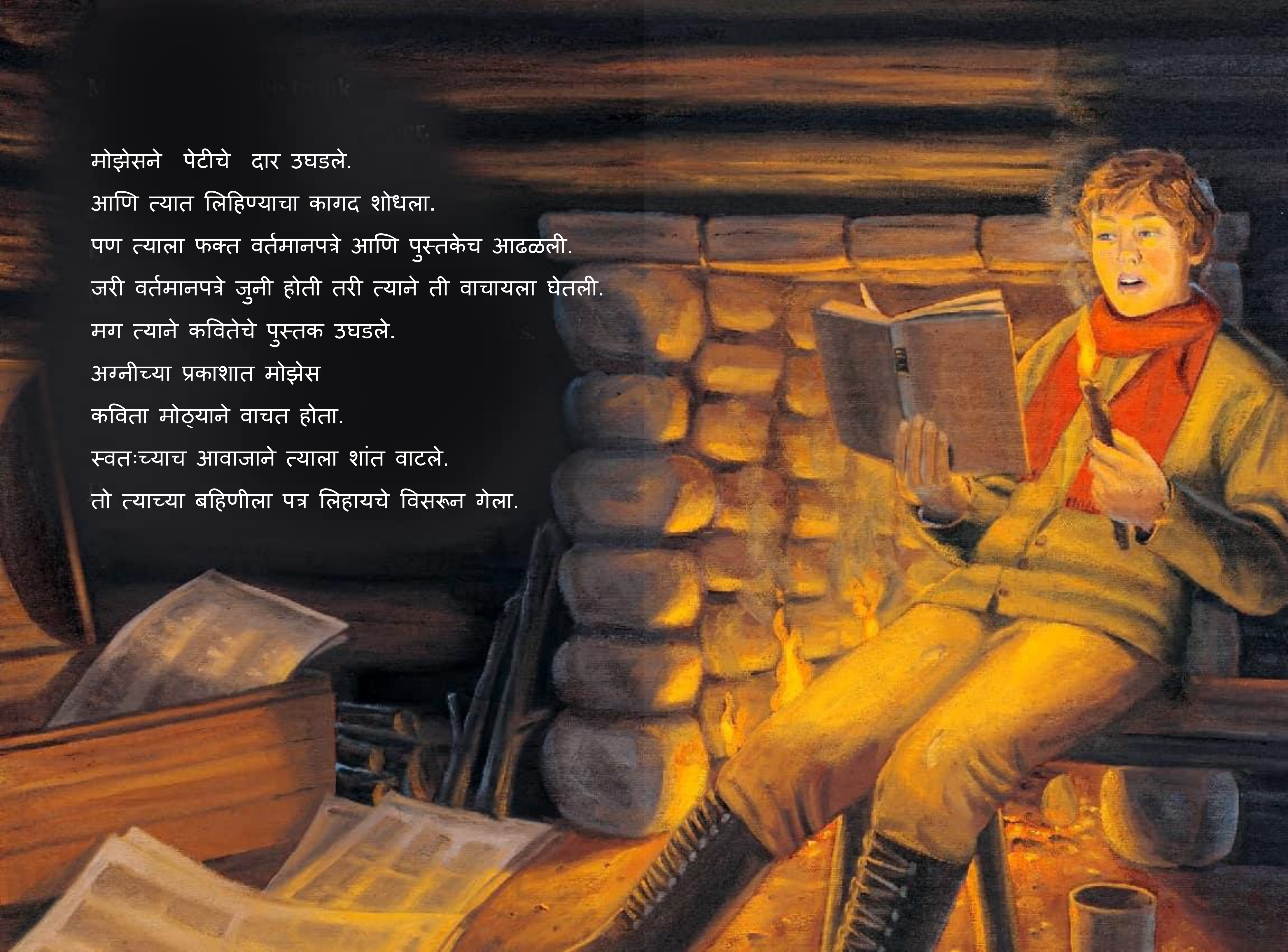

मोझेसने पेटीचे दार उघडले.
आणि त्यात लिहिण्याचा कागद शोधला.
पण त्याला फक्त वर्तमानपत्रे आणि पुस्तकेच आढळली.
जरी वर्तमानपत्रे जुनी होती तरी त्याने ती वाचायला घेतली.
मग त्याने कवितेचे पुस्तक उघडले.
अग्नीच्या प्रकाशात मोझेस
कविता मोठ्याने वाचत होता.
स्वतःच्याच आवाजाने त्याला शांत वाटले.
तो त्याच्या बहिणीला पत्र लिहायचे विसरून गेला.

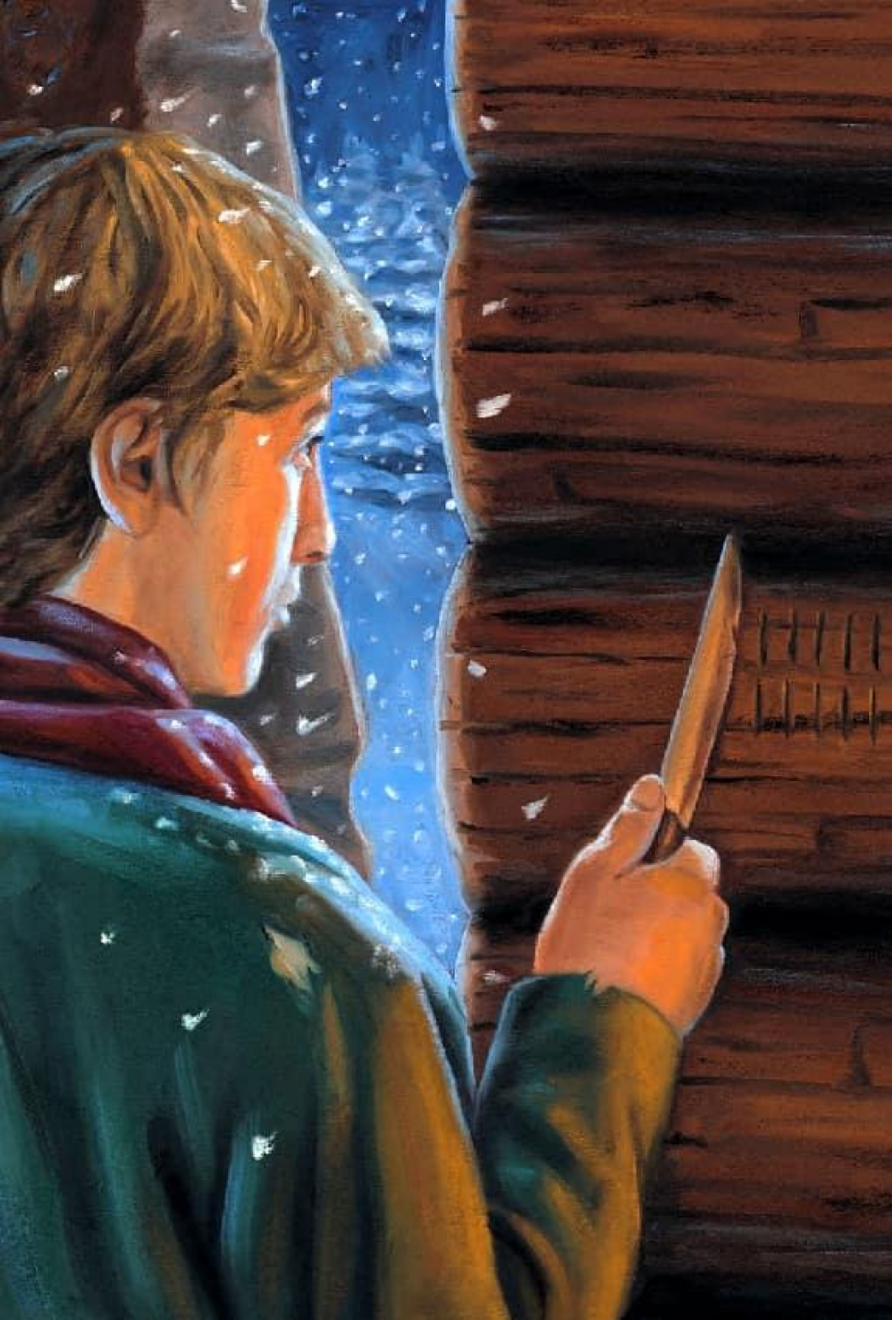

प्रत्येक रात्री मोझेस आपला शिकारीचा चाकू बाहेर काढत असे.

वेळेची नोंद ठेवण्यासाठी त्याने दाराजवळच्या एका ओंडक्यात एक खाच पाडली.

नाताळच्या दिवशी मोझेसने कॉफी संपवली. त्याने एलिझाबेथचा विचार केला.

ते नेहमी नाताळ एकत्र साजरे करत असत.

बाहेर हिवाळ्याचा वारा घोंगावत होता.

आतमध्ये, मोझेस एक कविता म्हणत होता.

आता त्याला अनेक कविता तोंडपाठ होत्या.

नवीन वर्षाचा दिवस येऊन गेला.

मोशेने स्वतः कोरलेल्या तीसहून अधिक खुणा मोजल्या.

त्याने महिन्याहून अधिक काळ पूर्णपणे एकटे घालवला होता.

हे असेच कायम राहील असे त्याला वाटत होते.

त्याच्या केसांच्या जटा झाल्या होत्या.

जणू काही ते खारीचे घरटेच असावे.

त्याच्या कपड्यांना दुर्गंध येऊ लागला.

शेवटी, फेब्रुवारीमध्ये, हिमवादळे कमी होऊ लागले.

पण तापमान आणखी खाली आले.

बर्फाचा वरचा पृष्ठभाग गोठून कठीण झाला.

मोझेस आता बर्फावर चालू शकत होता.

वादळी ढग विरून गेल्यावर

तो त्याच्या पांढऱ्या तुरुंगातून बाहेर पडू शकणार होता..

एका दुपारी, मोझेसला दूरवर कोणीतरी दिसल्यासारखे वाटले.

त्याने डोळे चोळले.

एक माणूस त्याच्या दिशेने चालत येत होता!

तो वागन ट्रेनमधला डेनिस मार्टिन होता.

तो मोझेसला वाचवण्यासाठी परत आला होता.

मोझेसच्या डोळ्यात अश्रू तरळले.

त्यांनी एकमेकांना मिठी मारली.

डेनिसने अन्न आणि एक आनंदाची बातमी आणली होती!

मोझेसची बहीण, एलिझाबेथ, सटरच्या किल्ल्यावर सुरक्षित होती.

वागन ट्रेनमधले इतर सर्वजणही सुरक्षित होते.

मोझेसने डेनिसला बोलत राहण्याची विनंती केली.

दुसरा आवाज ऐकण्यासाठी त्याने तीन महिने वाट पाहिली होती.

तो एक सुंदर आवाज होता!

पर्वतांच्या पलीकडे

मार्च १८४५

दुसऱ्या दिवशी सकाळी, मोझेस आणि डेनिस पर्वतांच्या भिंतीकडे निघाले.

मोझेसने फक्त एकदाच मागे वळून पाहिले.

त्याला ती झोपडी दिसली.

एका भिंतीला अकरा गोठलेले कोल्हे खिळ्यांनी ठोकलेले होते.

तो आता पुन्हा कधीही कोल्हा खाणार नव्हता!

ते दोघे अधिकाधिक उंच चढत गेले.

बर्फ खूप खोल होता.

बर्फासारखा थंड वारा त्यांना झोडपून काढत होता.

लवकरच ते एका अरुंद खिंडीत पोहोचले.

वादळी ढग घोंगावत होते.

पण ते पुढे घाईने जात राहिले.

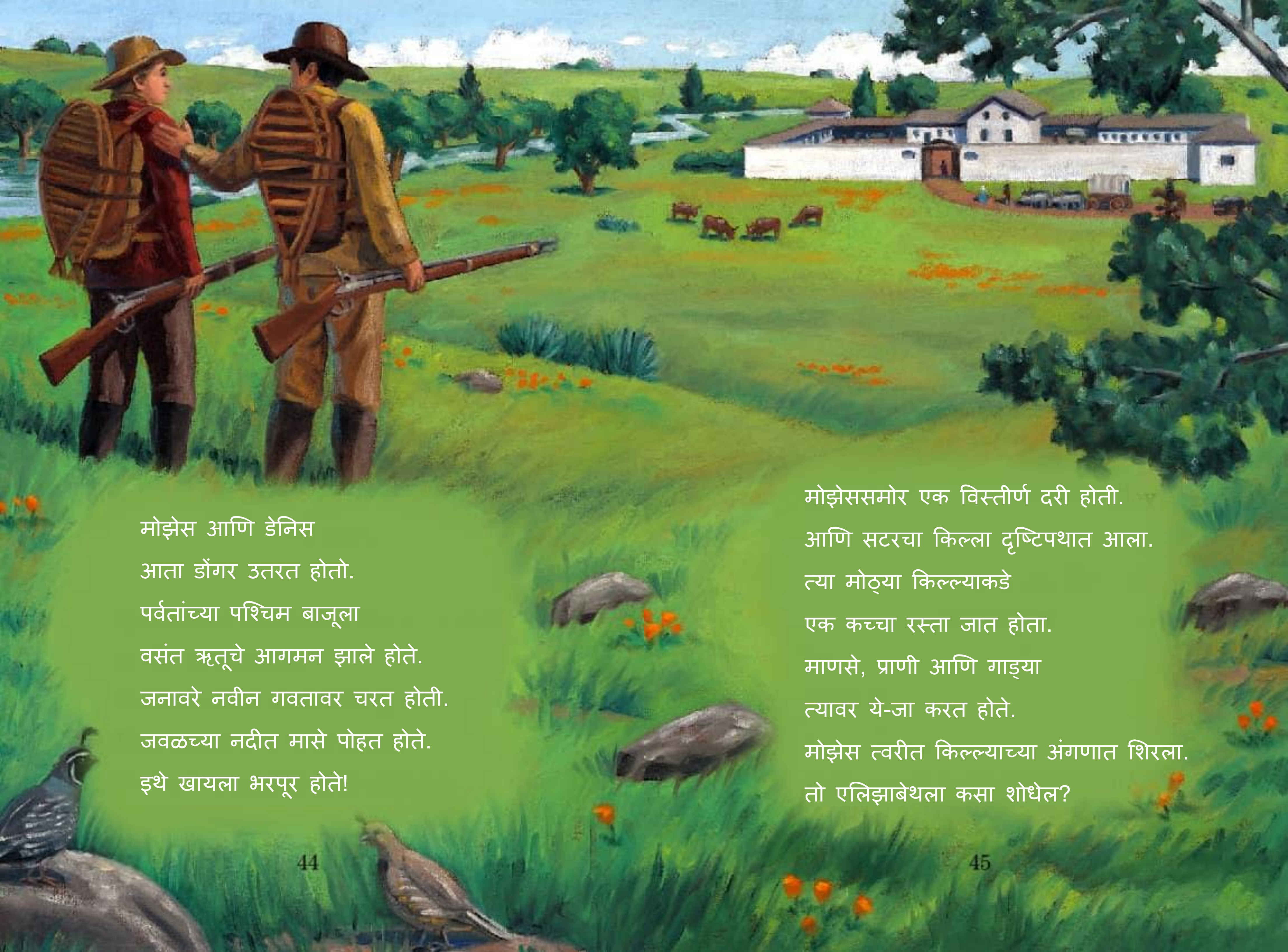

मोझेस आणि डेनिस
आता डोंगर उतरत होतो.
पर्वतांच्या पश्चिम बाजूला
वसंत ऋतूचे आगमन झाले होते.
जनावरे नवीन गवतावर चरत होती.
जवळच्या नदीत मासे पोहत होते.
इथे खायला भरपूर होते!

मोझेससमोर एक विस्तीर्ण दरी होती.
आणि सटरचा किल्ला दृष्टिपथात आला.
त्या मोठ्या किल्ल्याकडे
एक कच्चा रस्ता जात होता.
माणसे, प्राणी आणि गाड्या
त्यावर ये-जा करत होते.
मोझेस त्वरीत किल्ल्याच्या अंगणात शिरला.
तो एलिझाबेथला कसा शोधेल?

त्या मोकळ्या जागेच्या दुसऱ्या टोकाला
एक महिला हात हलवताना दिसली.
ती खूप वेगाने धावली
तिच्या डोक्यावरून तिची टोपी उडून गेली.
ती एलिझाबेथ होती.
मोझेससुद्धा तिच्या दिशेने धावला.
भाऊ आणि बहिणीने एकमेकांना मिठी मारली.
ते रडले.
मोझेसचे एकाकी महिने संपले होते.

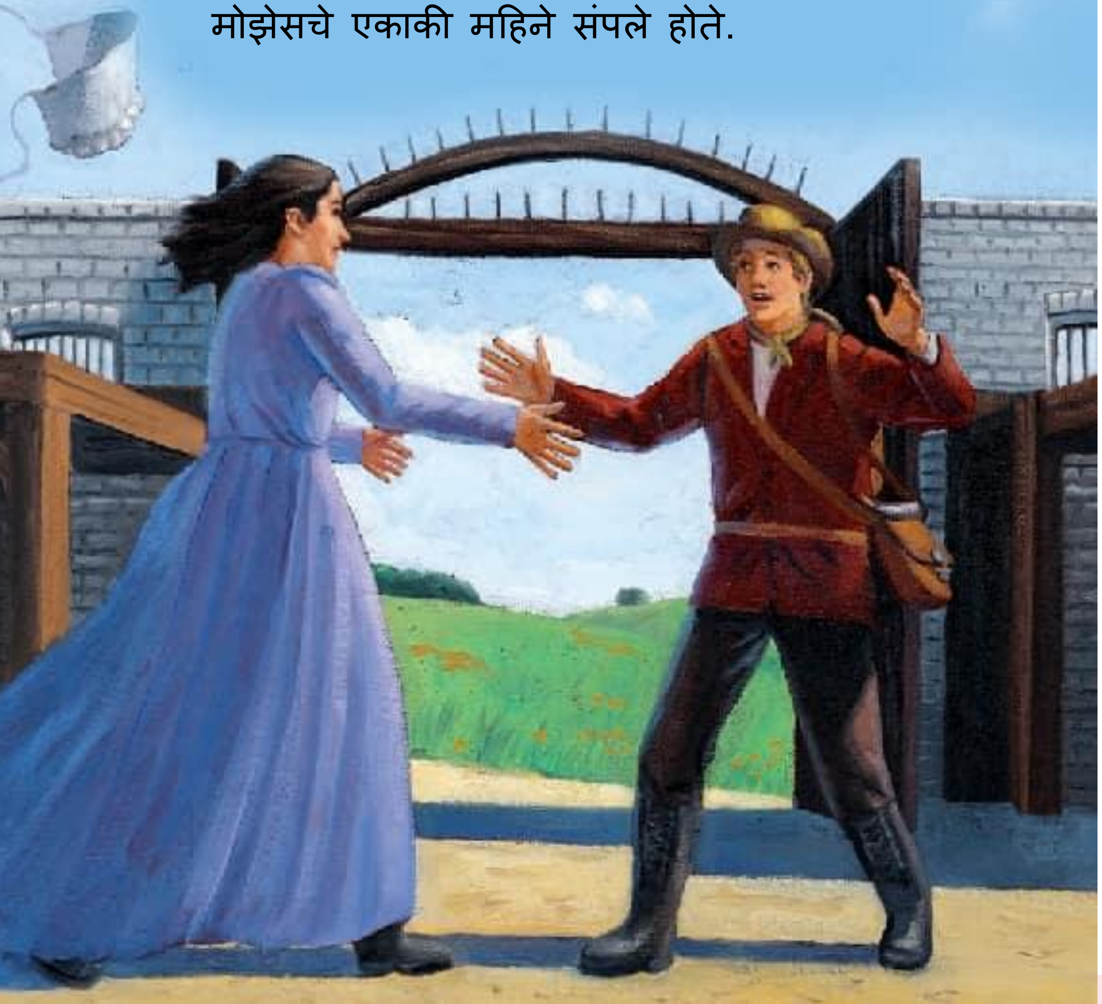

निष्कर्ष

१८४४ मध्ये आयोवा टेरिटरीमधील कौन्सिल ब्लफ्स येथून निघालेल्या मर्फी-स्टीव्हन्स वॅगन ट्रेनचा भाग होते. उंच सिएरा नेवाडा पर्वतरांग ओलांडून कॅलिफोर्नियाला पोहोचणारी ही पहिली वॅगन ट्रेन होती.

नोव्हेंबर १८४६ मध्ये, डोनर पार्टी नावाचा आणखी एक काफिला पूर्व सिएरा नेवाडा येथे पोहोचला. ते पोहोचले तेव्हा बर्फ पडायला सुरुवात झाली आणि तो सतत पडत राहिला. मोझेसप्रमाणेच, डोनर पार्टीदेखील अडकली. त्यांनी एका लहान तलावाजवळ तंबू ठोकले आणि लहान झोपड्या बांधल्या. एका कुटुंबाने तर मोझेसच्या झोपडीत आश्रय घेतला. हिवाळ्यात टिकून राहण्यासाठी डोनर पार्टीकडेही पुरेसे अन्न नव्हते. १८४७ मध्ये त्यांची सुटका झाली, पण तोपर्यंत त्यांच्यापैकी काही जण मरण पावले होते.

मोझेसने आपले उर्वरित आयुष्य कॅलिफोर्नियामध्ये घालवले. त्याची बहीण एलिझाबेथ आणि तिचा पती १८५० मध्ये कॉलराच्या साथीमध्ये मरण पावले. मोझेसने त्यांच्या लहान मुलाचे संगोपन केले. १८५० मध्ये कॅलिफोर्निया अमेरिकेचे ३१ वे राज्य बनले.

बर्फात टिकून राहणे

मोझेस, त्यांची पत्नी फॅनी आणि त्यांची पाच मुले कॅलिफोर्नियातील सॅन होजे येथील एका शेतावर राहत होते. जसजसे मोझेस वृद्ध होत गेले, तसतसे त्यांनी आपली कहाणी आपल्या मुलीला सांगितली. १९०१ मध्ये वयाच्या ८२ व्या वर्षी मोझेस यांचे निधन झाले

मोझेसची कथा डोनर तलावाजवळ आणि सध्याच्या कॅलिफोर्नियातील ट्रकी शहरात घडली, जे जगातील सर्वाधिक बर्फवृष्टी होणाऱ्या ठिकाणांपैकी एक आहे.

सतरा वर्षांचा मोझेस साहसासाठी तयार होता. १८४४ साली, तो आयोवाहून कॅलिफोर्नियाला जाणाऱ्या बैलांच्या तांड्यात सामील झाला. पण हिवाळा सुरू होताच, तो तांडा अडचणीत सापडला. चारा नसल्यामुळे त्यांचे बैल मरू लागले. अन्न आणि पाणी संपले. म्हणून गटातील काही जण मदत शोधण्यासाठी पुढे गेले. मोझेस त्यांच्या सोडून दिलेल्या सामानासोबत मागे राहिला. तो पर्वतांमध्ये एकटा, तो लांब आणि बर्फाळ हिवाळयात कसा जगला?